

20. מנהיגי ברור חיל

פעמים רבות התלבטתי בשאלה מה קרה למנהיגות של ברור חיל בעשרות השנים האחרונות. הגעתי למסקנה שלא השכלנו לקיים מנהיגות מגובשת ומאוחדת, ובמיוחד סולידרית. זאת הסיבה שאנו מרגישים כיום ריקנות גדולה. הריקנות הזאת פגעה בנו כי המנהיגות התמוססה עם השנים. קבוצה גדולה של חברים עזבה את הקיבוץ בשעותיו הקשות ביותר. כמו כן לא הצלחנו לקיים דו-שיח פתוח וכן על ידי ניתוח וליזוי הבעיות מצד מנהיגינו. הקיבוץ אמנם ידע תמיד להיחלץ מקשייו בדרך זו או אחרת, אך לצערי לא הצליח למנוע את היווצרות הבעיות. לדעתי, חוסר הראייה קדימה הוא תוצאה של חולשת מנהיגות שלא תמיד התאימה לתפקידה, מאחר שהמנהיגים המרכזיים היו מרוכזים בעצמם בחלק הגדול של חייהם בקיבוץ.

רק בדרך זו אני מצליח להסביר את הוויכוחים האין סופיים בין מנהיגינו, שהתנהלו לא אחת במישור האישי ולא האידיאולוגי. כך נוצרו הקבוצות הפנימיות, שכל אחת מהן תמכה במנהיגה. תקופה מסוימת נחלקנו בין "משקיסטים" לבין "חברתיים". השאלה שעל הפרק הייתה: למה לתת עדיפות – לסידור העבודה התעשייתית והחקלאית או לבעיות החברתיות והחינוכיות? לא השכלנו למצוא את האיזון הנכון והראוי ביניהם. מאז הגעתי לקיבוץ בשנת 1957, הזדהיתי תמיד עם הצד הקהילתי וכל מחשבותי ורעיונותי הופנו לעבודה

הקהילתית, אשר ברבות הימים הייתה גם לקריירה שלי. פעמים רבות ניסו שני המנהיגים העיקריים של הקיבוץ, דב צמיר ונחום פסה, לשכנע אותי להצטרף ל"מחנה" שלהם. אני חב להם את הלקחים שלמדתי במשך שנות פעילותי למען הקיבוץ ואת תמיכתם בחיי הציבוריים. שניהם תמכו בי ב-1962 ורצו שאקח על עצמי את התפקיד הקשה בנסיבות אותם הימים, של מזכיר הקיבוץ, כאשר כל מייסדי ברור חיל ומנהיגיו עדיין חיו בו. לדב הייתה השפעה מכרעת באסיפת הקיבוץ כאשר הוחלט על נסיעתי עם משפחתי לברזיל ב-1968 כשליח עלייה מטעם הסוכנות היהודית. ב-1974 שבו דב ונחום וחברו יחד למען בחירתי כראש המועצה האזורית שער הנגב, תפקיד שמילאתי עד סוף שנת 1987.

ב-1987 מוניתי לקונסול כללי של מדינת ישראל בסאו פאולו ובדרום ברזיל. היה זה מינוי פוליטי של מפלגת העבודה, שהתבסס על קשרי עם המנהיגות הפוליטית בסאו פאולו ועם הקהילה היהודית, כמו גם על ניסיוני ביחסי אנוש. זכיתי בתמיכתו של ראש הממשלה דאז, יצחק שמיר – שכידוע לא נמנה עם מפלגתי – אשר הכיר אותי אישית, וכמובן זכיתי בגיבוי מלא משמעון פרס שכיהן כשר החוץ. באזור הציעו לי להמשיך לעוד קדנציה (רביעית) כראש המועצה. בה בשעה הפעילו עלי חברים בברור חיל לחץ חזק כדי שאחזור הביתה על מנת לכהן כמזכיר לשנתיים. הם טענו שלאחר מכן אוכל לשוב ולהיבחר כראש המועצה. פקפקתי אם הדבר אפשרי.

המנהיגות בברור חיל התפלגה. אכזבתי הגדולה הייתה עמדתו של דב צמיר, שבנאום מן הכתב קרא באסיפה הכללית לחברים להתנגד ליציאתי לברזיל לתפקיד קונסול. נחום פסה

נקט עמדה הפוכה מזו של דב ותמך בשליחותי לסאו פאולו. נימוקו העיקרי היה שכקונסול כללי אוכל לחזק את יחסי הקיבוץ עם הקהילה היהודית הברזילאית במידה ובעוצמה שלא ניתן להשיג בתפקידים אחרים ובדרכים אחרות.

דבר דומה אמר לי אחד ממנהיגי התנועה הקיבוצית באותה תקופה, שר החינוך לשעבר אהרן ידלין (שעזר לי רבות בייסוד מכללת ספיר בשעתו). ואילו ראש הממשלה, שמיר, שממנו באתי להיפרד באופן אישי, הדגיש ערב נסיעתי: "צבי, אל תשכח להקדיש את עצמך גם לחיזוק היחסים של הקהילה היהודית בסאו פאולו עם קיבוץ, כי אתם פרי אותה קהילה". העתיד הוכיח זאת. לדעתי, בזכות המאמצים שהשקעתי במרוצת ארבע שנות כהונתי כקונסול כללי בברזיל, השם ברור חיל תמיד יהיה מזוהה איתי. זכרתי תמיד את בסיסי בישראל, והקיבוץ נהנה מפירות היוקרה של עבודתי.

הנקודה החשובה ביותר שברצוני לציין בנושא המנהיגותי היא שדרכיהם של שני המנהיגים העיקריים של הקיבוץ, שהקימו את תנועת הנוער דרור בברזיל וכתוצאה מכך את הקיבוץ שלנו בישראל, נפרדו לא עקב בעיות אידיאולוגיות אלא בגלל ריב אישי. אני סבור שעזיבתם של נחום ומשפחתו וחברים נוספים את הקיבוץ גרמה לטראומה אמיתית במשק, המורגשת עד ימינו.